

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๔๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เวลาศรัทธาขึ้นมา เวลาคนใจมันเปิดมันน่าสงสาร แสงสว่างนะ อยากทำคุณงามความดี พร้อมอยู่ที่จะทำแต่ก็หาที่ไม่ได้ เพราะพระประธานจะมาบ่อยมากเลย คนนั้นก็อยากจะสร้างพระประธาน คนนี้ก็อยากสร้างพระประธาน แต่ครูบาอาจารย์บางองค์ท่านก็รับนะ รับไว้ๆ เพื่อจรรโลงศรัทธาของเขา

แต่ถ้าเป็นกรรมฐานเรา มันต้องคิดถึงพระ ฝ่ายของพระ ฝ่ายของโยม ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา อยู่ด้วยกันแต่อยู่ไม่เหมือนกัน เพราะนักรบกับพลการ ผู้ที่ส่งเสบียง บำรุง ผู้ที่ต้องการบุญกุศลของเขา เขาก็ต้องอยากได้ของเขา พระนักบวชนักรบผู้ที่เขาตัวรอดนะ เราเคยอยู่วัดหนึ่งมีพระประธานมาก เวลาจะจัดพระประธานต้องแบ่งกันองค์ละ ๓ องค์เหมาไป พระ ๑ องค์ พระพุทธรูป ๒ องค์หรือ ๓ องค์เหมากันไปนะ เพื่อจะทำความสะอาด สิ่งที่เป็นบุญมันเป็นบุญนะ แต่บุญอย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างละเอียด

เวลาเรามีความศรัทธา เมตตาเจ้าจุนโลก เรามีความเมตตาเราเจ้าจุนโลก นี่ความเมตตาณะ แล้วเมตตาของครูบาอาจารย์ละ แล้วความเมตตาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าละ ท่านมีเมตตาอยากหรือสัตว์ชั้นสัตว์นะ เข้าขึ้นมาถึงญาณเลย เพื่ออะไร? ถ้าสัตว์ตัวไหนมีวาสนาต้องไปเอาตัวนั้นก่อน เพราะอะไร? เพราะเขาอาจจะหมด อย่างเช่น พระองค์คูลีมาลนี่เกือบไปแล้วนะ ถ้าปล่อยไว้วันนั้นไม่ได้ไปเอาองค์คูลีมาล พระองค์คูลีมาลจะไม่ได้เป็นพระอรหันต์หนึ่ง สองจะเป็นมาตุมาต ฆ่ามารดาแล้วจะเป็นบาปอกุศลมาก เพราะมันปิดกั้นมรรคผลในชาตินั้น จะต้องตกนรกหมกไหม้แน่นอนเลย แต่พระพุทธเจ้าไปเอาอันนั้นก่อน นี่เมตตาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามหาศาลเลย

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าใจเราเริ่มต้นมีความศรัทธา มันมีความเชื่อ ก็เริ่มจากเด็กก่อนเป็นเด็กเป็นผู้ใหญ่ เหมือนกับเราเลี้ยงลูกเลย ถ้าเรามีลูกออกมา เราคลอดลูกออกมา เราพยายามเลี้ยงลูกให้เจริญเติบโตขึ้นมา หนึ่ง ให้ร่างกายแข็งแรงก่อน แล้วตอนเด็กเรายังไม่รู้ว่าจะปกติหรือไม่ปกติ พอโตขึ้นมาแล้วถึงจะเป็นปกติทั้งหมด นี่เริ่มรับรู้ต่างๆ ทั้งหมด

นี่เริ่มโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมาแล้วก็ต้องให้อยู่ในโลกได้ ถ้าประสบความสำเร็จทางโลก พ่อแม่ยิ่งพอใจใหญ่เลย

เหมือนกับสังกมเลย สังกมก็เป็นแบบนี้ ถ้าสังกมทั้งหมดมีความสุขมาก สังกมนั้นมีเจริญรุ่งเรืองมาก สังกมนั้นจะมีความสุขตามาก สังกมนั้นจะมีความสุขสบาย ถ้าสังกมไหนเป็นเล็กๆ สังกมนั้นมีการเอารัดเอาเปรียบกันสังกมนั้นสังกมรวมแล้วมันก็เหมือนเรา

นี่ก็เหมือนกัน ภิกษุ ภิกษุณี นักรบ ถ้าเป็นพระเวลาอยู่กับครูบาอาจารย์นะ ฉันทแล้วให้เข้าที่ภาวนา ให้เข้าไปเลย ถ้าต้องการเวลาของเราเข้าที่ภาวนา แล้วเรื่องในวัดในวา นั้นท่านรับผิดชอบทั้งหมดเลย รับผิดชอบเพื่ออะไร? เหมือนห้วงจักรณะ สิ่งใดจะเกิดขึ้นมานี้ห้วงจักรต้องรับผิดชอบก่อน สิ่งที่คุณรับผิดชอบ ใจดวงหนึ่ง ใจดวงนั้นพ้นจากกิเลสแล้วเข้าใจตามความกิเลส นั้นจะเป็นประโยชน์ไปหมดนะ แต่ถ้าไม่พ้นจากความกิเลส นี่พระต้องมีความเมตตา พระต้องมีความรับสิ่งของของเขา พระต้อง... อย่างนั้นถ้าเกิดเขาถวายสิ่งที่เป็นอาบัติละ สิ่งที่เป็นอาบัตินะ อย่างเช่นสุราเมรัย เขาถวายของเขาก็มีนะ

ในสมัยพุทธกาลมีพระองค์หนึ่งมีฤทธิ์มาก พญานาคเข้าไปในหมู่บ้านนั้น ไปทำลายไปทำให้ความกลัวนั้นจนชาวบ้านนั้นมีความสุขมาก แล้วพระองค์หนึ่งมีความสามารถไปปราบพญานาคนั้นได้ จนชาวบ้านเขาคิดว่าเขาอะไรถวายพระองค์นั้นได้ สิ่งที่ว่ามียุทธประโยชน์มากต้องเอาเหล่านี้ะ เอาสุราอย่างดีที่สุดใส่ที่สุดเหมือนตาตักแต่นะไปถวายท่าน ท่านจันนะ ท่านมีฤทธิ์นะ แล้วท่านก็จันเหล่านั้นจนท่านเมาสุรานอนอยู่กลางถนน จากที่มีฤทธิ์มีเดชปราบพญานาคก็ได้ แต่เวลาจันเหล้าเมาสุราเห็นใหม่

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงบัญญัติไว้ ภิกษุดื่มสุรานี้เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ในศีล ๕ ก็มี แต่เวลาที่ว่าในสังกมสมัยพุทธกาลนะ มันมีความที่ชาวบ้านเขาไม่รู้ก็มี เขาถวายสุราให้กับพระนะ เพราะว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของเขา เขาว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของเขา แต่เวลาพระจันเข้าไปแล้วเมาสุราจนนอนอยู่กลางถนนทั้งๆ ที่มีฤทธิ์มีเดช มีฤทธิ์มีเดชมันเรื่องของใจ แต่เวลาดื่มสุราเข้าไปนี่มันเป็นส่วนหนึ่งของโลกเขา

เวลาเราประพฤติปฏิบัติกัน นักรบ สิ่งที่มาปฏิบัติเขา ปฏิเสธเขาเพื่อให้สังคม เพื่อให้พระในวัดนั้นมีเวล่ำเวลาในการประพฤติปฏิบัติ ข้อวัตรปฏิบัติ เวลากวาดลานเจดีย์ นี่กิจของสงฆ์ ๑๐ อย่างเราต้องทำของเราๆ แต่สิ่งที่เพิ่มเป็นการระขึ้นมานี้ หัวหน้าต้องฉลาด หัวหน้าต้องปฏิเสธสิ่งนั้น สิ่งนั้นเป็นบุญของเขาก็เป็นบุญของเขา ถ้าเขาไปทำที่อื่น มันก็เป็นบุญของเขาได้ แต่ถ้าเขาศรัทธาสิ่งนั้นแล้วเขามาทำกับเรา แล้วมันเป็นภาระไปหมดเลย สิ่งที่เป็นภาระ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ความเป็นอยู่ไม่เหมือนกัน ความเป็นอยู่อุบาสก อุบาสิกาเห็นไหม

ในสมัยพุทธกาลกษัตริย์นี้มีความศรัทธามาก แต่เวลาไปหาครูบาอาจารย์ไปหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้ที่ไม่มีเวลา เป็นผู้ที่บริหารงานมาก เป็นผู้ที่ทำงานมากนี้หลงลืมมาก ให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคอยชี้แนะคอยบอก เป็นผู้ที่ไม่มีเวล่ำเวลา แต่พระเราต้องมีเวล่ำเวลา พระเป็นผู้ปฏิบัติอย่างนั้น ถึงสิ่งนี้เป็นสิ่งที่หยาบๆ เราต้องปฏิเสธได้

แต่ปฏิเสธนี้มันเป็นการทำลายน้ำใจของเขา มันก็เป็นการทำให้เขาให้ได้พัฒนาใจของเขา ใจของเขาจะพัฒนาขึ้นมาได้นะ เวลาร่างกายเราสกปรก เวลาเราอาบน้ำชำระสิ่งสกปรกของร่างกาย แต่เวลาใจนี้ใจมันคิดสิ่งต่างๆ มันเป็นความสกปรกโสมมของมัน แต่ทำไมเราไม่เห็นความสกปรกของมันล่ะ ทำไมเวลาเราโลภ เราโกรธ เราหลง ทำไมเรานอนจมกับมันได้ล่ะ เรานอนจมกับความคิดของเรา ความสกปรกของจิตใจ ความสกปรกของกิเลสเรามองไม่เห็น สิ่งปฏิเสธของเขาไปก็ว่าเป็นกิเลสๆ

แล้วสัมมาทิฐิความถูกต้อง ทิฐิความถูกต้อง ทิฐิที่จะแบกหามุ่คณะไป ทิฐิที่จะเอาความฉลาดตั้งคมสอนโลก ทิฐิที่ความถูกต้องเราก็จะยืนไว้ ถ้าสิ่งที่ว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ว่าบาดหมางใจของเขา ก็ให้บาดหมางใจของเขาไปก่อน แต่ถ้าพอเขาไปรู้สิ่งนั้นนะ พอใจเขาเข้าใจสิ่งนั้นนะ เขาจะเคารพรักมาก ว่าสิ่งนี้มันเป็นประโยชน์กับเขา สิ่งนี้ ทานศีล แล้วภาวนา เราจะทำบุญกุศลขนาดไหนถึงที่สุดแล้วเราก็ต้องมาภาวนาของเรา ถ้าเราสิ่งที่ภาวนาของเรา

ถ้าเราภาวนาของเรา เราศรัทธาความนี้ เรามีความเชื่ออย่างนี้ ใจเราจะเปิดมาก ใจเราพัฒนาขึ้นมามาก วุฒิสภาวะของใจมันจะเป็นสภาวะแบบนั้น ทานก็ทานไป ถึงเวลา

ทำบุญทำทานเราก็ทำของเราไป สิ่งนี้ทำขึ้นมา เพื่อสามเฒ่า ศีล สมาธิ ปัญญา ทาน ศีล ภาวนา มันจะตั้งจิตดวงนี้ให้มันคงได้ ถ้าเราเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เราพยายามเกาะสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ พระเราจะเอาอะไรไปทานล่ะ ให้ธรรมเป็นทาน ความ เป็นอยู่ของเรา นี่ เป็นคติเป็นตัวอย่างกับเขา เราเป็นอยู่ของเราได้ อยู่ของเราขึ้นมา มันอยู่ในศีลในธรรมนี้ เขาจะเคารพรักมากนะ

การสอนโดยไม่สอน การสอนด้วยความเป็นอยู่ของเรา เราเป็นอยู่ของเรา เราอยู่ในศีลของเราในธรรมของเรา นี่เราสอนเขาด้วยตัวอย่างด้วยการประพฤติปฏิบัติให้เขา เห็นอยู่แล้ว ทำไมเราต้องทำสภาวะอย่างนั้นอีกล่ะ แต่ถ้าเป็นครูบาอาจารย์มีจริตนิสัย สภาวะแบบนั้นก็เป็นผู้ชี้สั่งคมได้

อย่างหลวงตา เห็นไหม เป็นผู้ชี้สั่งคม สิ่งชี้สั่งคมนั้นนะเป็นความถูกต้อง เข้ามา มันละเอียดอ่อนเข้ามานะ นี่บอกว่าสิ่งที่เป็นประโยชน์เขาว่าเป็นเรื่องของโลก โลก มันจะเข้าไปกลืนธรรม สิ่งที่เป็นบริหารจัดการเป็นเรื่องของโลกทั้งหมด แต่เมตตา ธรรมอยู่ไหนล่ะ ถ้าเมตตาธรรมนะ เราเป็นการให้ สิ่งที่ให้ ด้วยความไม่...ปฏิกิริยา ไม่ คิดสิ่งนั้น ให้สภาวะสิ่งนั้นไป เขาได้รับสิ่งนั้น เขาต้องระลึกถึงของเขาส่งนั้นสิ่งนั้นจะเป็น บุญกุศลของเขา

ในศาสนาพุทธคือให้เรื่องของทาน ทาน ศีล ภาวนา ถ้าทานไปบารมีมันจะเกิดขึ้นมา ทานทุกสิ่งทุกอย่างออกไป แต่ทานความโกรธ ความโลภ ความหลง เราทานของเราไม่ได้ เวลาเราทำทานขึ้นมาเราก็คิดของเรา เราอยากได้ของเราประโยชน์ของเราขึ้นมา นี่ก็เลสอย่างละเอียด สิ่งที่เป็นกิเลสอย่างละเอียดมันก็เกาะไปๆ แต่เวลาประพฤติปฏิบัติ ข้ามพ้นดีและชั่ว เราต้องการหาแก้วแหวนเงินทองของเรา แล้วเราก็จะเกาะเกี่ยวเป็นของเราตลอดไปได้ไหม

แต่บุญกุศลเป็นของเราตลอดไป บุญกุศลเกิดกับใจตลอดไป ใจนี้เกาะเกี่ยวบุญกุศลอันนี้ตลอดไป แม้แต่การเกิดบุญกุศลพาเกิด เรามีลูกของเราเหมือนกัน บางจังหวัด โอกาสคนเรามีลุ่มๆ ดอนๆ เหมือนกัน ถ้าลูกคนไหนมาเกิดในขณะที่ว่าฐานะของเราดีนะ ลูกเกิดขึ้นมามันจะมีความสุขสบายของมันมาก แต่ถ้าลูกเกิดขึ้นมาในจังหวัดนั้น ในจังหวัดที่เราขัดสนขึ้นมา ลูกของเราเหมือนกัน แต่การเกิดเหมือนกัน เกิดพ่อแม่เดียวกัน

นี่บุญกุศลพาเกิด ถ้าบุญพาเกิดจะประสบความสำเร็จจะเกิดความสุขความสบายไปตลอด สุขนะ มีความสุขตลอดไป

คูสิสมัยพุทธกาล ที่เขาสร้างบุญกุศลมา เด็กเล่นกันนะ เล่นก็พากันแล้วต้องมีแพ้ ต้องปรับรางวัลกัน แล้วเล่นเสียจนหมดเลย เล่นเสียจะหมดนะ พ่อแม่เดี๋ยวก็ให้คนใช้ไป ขอนมไปเพื่อไปเสียให้เขา จนหมดนะ หมดแล้วไม่มี ไม่มีก็เอาขนมที่ไม่มี แม่บอกว่า ลูกเราไม่เข้าใจเรื่องสิ่งนี้เลย บอกว่าคำว่าไม่มีก็ไม่มี รู้จัก ขนมนี่ไม่มี ก็เลยเอาจานเปล่าๆ แล้ว เอาฝาชีครอบไป อยากจะสอนลูกว่าเปิดมาแล้วขนมไม่มีมันคือความไม่มีใจ จะสอนลูก ว่าคำไม่มี แต่เขาสร้างบุญกุศลมากนะ เวลาเปิดขึ้นมา ขนมนี่ไม่มีมันหอมมาก ขนมนี่ไม่มีกิน แล้วมันอร่อยมาก จนพ่อแม่ก็แปลกใจว่าลูกเรานี่สร้างบุญมาขนาดนี้หรือ เอาจานเปล่าๆ เอาฝาชีครอบไปว่าขนมไม่มีคืออะไร เปิดมาเป็นอาหารทิพย์หมดเลย เพราะเทวดาเสกสิ่ง นั้นขึ้นมา เพราะเขาสร้างสมบุญกุศลขึ้นมา

นี่บุญกุศลสภาวะสิ่งนี้ แต่สิ่งนี้มันก็ติดไป เราต้องข้ามพ้นดีและชั่ว ดีและชั่วคือ ความพึงใจของเรา สิ่งที่เราพึงใจของเรา เห็นไหม ถึงว่าไม่ติด ความเป็นหยาบก็เป็นเรื่องของ หยาบๆ ก่อน ถ้าเรามีความศรัทธา นะ คูสิถ้าเราคิดทางวิทยาศาสตร์ พระนี่เอาเปรียบสังคม พระไม่ทำการทำงาน พระเอาเปรียบสังคมอยู่อาศัยด้วยความสุขสบาย แต่เขาไม่เข้าใจ เรื่องภาคปฏิบัติ นะ พระเราถ้าเอาเปรียบสังคมอยู่ด้วยความสุขสบายนี้ ความสุขสบายแล้ว ก็เลสมันสุขสบายไหม? คนเรานะถ้าตกทุกข์ได้ยากเวลาหิวนี้เราต้องการอาหารอย่างเดียว แต่ถ้าเรากินอิ่มหน้าสำราญ มันต้องการตลอดไป ตัณหามันล้นฝั่งตลอดไปนะ ถ้าตัณหา มันล้นฝั่งตลอดไปจะมีความสุขสบายมาจากไหน

แต่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางภิกขุภิกขุณีไว้ก็เพื่อนี้ไง นักรบไง ถ้า เราไปทำสิ่งต่างๆ ทางมันจะแคบขึ้นมาๆ เพราะอะไร? เพราะถ้าเรามีการทำมาหากิน เรามี ทำสิ่งต่างๆ มันต้องมีการเบียดเบียน มันผิดศีล มันเป็นไปไม่ได้หรอก สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ เรื่องที่สิ่งที่เป็นไปไม่ได้มันจะเป็นไปไม่ได้ สิ่งที่เป็นไปได้แต่โลกมองเห็นว่าสิ่งนี้เป็น การเอาเปรียบกัน เอาเปรียบว่าเขาเอาเปรียบ เอาเปรียบสังคม

แต่ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติพยายามมักน้อยสันโดษ ครูบาอาจารย์เข้าป่าเข้าเขา แสวงหาสิ่งนั้นก็แสวงหาได้ ถ้าอยู่ในบ้านในเมืองสิ่งที่เป็นประโยชน์ บัจฉัย ๔

มหาศาลเลย แต่มันกดดวงใจ เวลาประพฤติปฏิบัติที่นั่งหลับนะ เวลาอดนอนผ่อนอาหารทุกคนมันเป็นไปไม่ได้ๆ แต่เวลาคนที่ประพฤติปฏิบัติจะเห็นคุณค่าของตรงนี้มาก เวลานิวัณธรรมมันเกิดขึ้น เวลานั่งมันตกแก้ว เวลานั่งหลับนี้ มันเป็นความทุกข์มาก สิ่งที่ว่าเรารู้ว่าการประพฤติปฏิบัติเพื่อจะให้ถึงธรรม

แต่การประพฤติปฏิบัติแล้วมันไม่ได้ธรรมละ มันไม่เข้ามีความสงบเพราะอะไรละ เพราะสิ่งนี้มันกดดวงใจ แต่ถ้าเราเริ่มควบคุมสิ่งนี้ขึ้นมา เราเริ่มอดอาหารขึ้นมา แต่หัวใจมันเบิกบาน หัวใจมีความสุขมาก นี่เราทำสิ่งหนึ่ง แต่จะได้ประโยชน์อีกสิ่งหนึ่ง แต่เราคิดว่าเราอดอาหารเป็นการอดอาหารคิดเฉพาะปัจจุบัน ไม่คิดถึงส่วนขยายออกไปข้างหน้า ถ้าเราอดอาหารของเราขึ้นมา ความประพฤติปฏิบัติเราจะสะดวกขึ้นมา แล้วมันจะไปเอาเปรียบสังคมตรงไหนละ สิ่งที่ได้มาเป็นปัจจัย ๔

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านมหาศาลเลย ให้ประโยชน์กับโลกเขา โลกเขาจะเป็นประโยชน์ขนาดไหน เทวดา อินทร์ พรหม ยังต้องมาพึ่งเทศน์นะ สิ่งที่ว่าพึ่งเทศน์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะอะไร? เพราะเขาไม่รู้เรื่องอริยสัจ เขาไม่รู้เรื่องของทุกข์ เขารู้มีความสุขๆ สุขมากในเทวดา ในอินทร์ ในพรหม แต่มันก็มีทุกข์ อันละเอียด ทุกข์อันละเอียดเวลาเศร้าหมองเวลามันจะตาย เพราะอะไร? เพราะมันไม่ได้สิ่งใดสนใจอยากไปทุกอย่างหรอก ตัณหาความทะยานอยากนี่ล้นฝั่งมาก แล้วสิ่งนี้มันจะสนองใจ มันเป็นไปไม่ได้

ถ้ามันเป็นไปไม่ได้เราต้องจำกัดมัน จำกัดมันด้วยศีล จำกัดมันด้วยการทำสมาธิด้วยจิตสงบขึ้นมา แล้วพอมีปัญญาขึ้นมาใคร่ครวญสิ่งนี้ชำระสิ่งนี้ นี่เทวดา อินทร์ พรหมไม่รู้สิ่งนี้ ในวัฏจักรไม่รู้สิ่งนี้ แต่มนุษย์รู้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้ ครูบาอาจารย์เรารู้ เทวดาถึงมาพึ่งธรรมอันนี้ ถ้ามาพึ่งธรรมอันนี้เราบอกมันเป็นไปได้ได้อย่างไร เทวดามีได้อย่างไร? พึ่งธรรมได้อย่างไร? มันถึงเป็นเรื่องความมหัศจรรย์ เราต้องการอยากเห็นเทวดา แต่เทวดา อินทร์ พรหม ก็อยากมาพึ่งธรรมจากครูบาอาจารย์ของเรา การประพฤติปฏิบัติเกิดมาจากตรงนี้ เวลาใจมันประเสริฐๆ ตรงนี้ เพราะเราก็มีใจ เทวดาก็มีใจเหมือนกัน แต่เขาไม่มีร่างกายเหมือนเรา ของเขาเป็นทิพย์ แต่เรามีร่างกาย ร่างกายนี้มันมีการแสดงออกเรื่องความทุกข์ความสุขตลอดไป นี่เวลามันร้อน เราต้องการความเย็น เวลามันหนาว เราต้องการความอบอุ่น นี่ร่างกายมีสภาวะแบบนั้น แล้วมันขาดแคลน เวลาคน

ทุกข์คนยากมันจะขาด แต่คนที่ร่ำรวยก็บุญกุศลของเขา นี่สิ่งนี้มันเป็นอำนาจาสนาบาปมีมันไม่ใช่ตัวใจ

ตัวใจคือตัวกำจัดกิเลสอย่างเดียว ถ้ากำจัดกิเลสอย่างเดียวเข้ามานี้จะมีความสุขมาก ถ้ากิเลสขาดออกไปจากใจนะ ชีวิตนี้เป็นมายาทั้งหมด สิ่งที่เหลือนี้คือสมมุติทั้งหมด ใจนี้วิมุตติพ้นออกไปจากใจแล้วมีความสุขทั้งหมด แล้วสิ่งนี้อยู่กันไปจับเคลื่อนกันไป แต่สิ่งนี้เป็นมายา แต่ทุกคนมันติดมายาสิ โลกทั้งโลกต้องการสิ่งนี้ โลกทั้งโลกต้องการความเจริญรุ่งเรืองของโลก แต่เขาก็ต้องตายไป

คนเราจะกินน้ำจากภาชนะทองคำหรือกะลาที่แล้วก็แล้วแต่ ต้องตายไปเหมือนกัน ภาชนะจะดีขนาดไหน ความเป็นอยู่จะดีขนาดไหน ความเป็นอยู่จะเลวขนาดไหน เขาก็มีสุขมีทุกข์เหมือนกัน เขาก็มีกิเลสในหัวใจเหมือนกัน เห็นไหม เมตตารธรรมคำจุนโลก คำจุนอย่างนี้ไง คนทุกข์มันก็ทุกข์เพราะว่ามันสร้างสมมาอย่างนี้ มันไปเกิดครั้งต่อไปมันอาจจะสุขกว่าเราก็ได้ สิ่งนี้มันเวียนตายเวียนเกิดตลอดเวลา

นี่ภูวนอนิจจังตลอดไป ถึงว่าสิ่งที่เป็นมายา เราคิดในมายากันทำไม ทำไมเราไม่มีสติ ไม่มีความรู้สึกรู้สึก ทำไมเราไม่สอนตัวเอง ทำไมเราไม่เตือนตัวเอง ทำไมเราไม่หาทางออก ถ้าหาทางออกการประพฤติปฏิบัติสำคัญที่สุด นี่ถึงว่าพระเฝ้าเปรียบสังคมฯ ไปที่ไหน พระเจ้าพิมพิสารบอกเจ้าชายสิทธัตถะ เวลาประพฤติปฏิบัติธรรมได้แล้วขอให้กลับมาสอนด้วย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมานี้กลับไปสอนพระเจ้าพิมพิสารจนเป็นพระโสดาบัน นี่เอาเปรียบสังคมโลกหรือ เอาความเป็นธรรม เอาความสุขในหัวใจอันประเสริฐ เอาความสุขความจริงนั้นมาเจองานโลกต่างหาก

ถ้าโลกได้รับสิ่งนี้เข้าไปเจองาน สังคมนั้นจะพัฒนาขึ้นมาจากเด็กเป็นผู้ใหญ่ จนสังคมนั้นมีวุฒิภาวะมาก สังคมนี้โลกนี้เป็นอนิจจัง สรรพสิ่งนี้เป็นอนิจจัง แล้วเราเกิดในปัจจุบันนี้สังคมตอนนี้เจริญมาก เจริญในศาสนาพุทธ แล้วถ้าสังคมไม่มีศาสนาพุทธ ดูศาสนาอื่นเขาทำลายกันสิ เขาทำลายกัน เขาทำลายเขาทำลายมาก ถึงว่าสิ่งนี้ประเสริฐ ประเสริฐขึ้นมา แต่เราอย่าอนใจ

เราต้องเมตตาตัวเราเอง ถ้าเราเมตตาโลก โลกเป็นส่วนหนึ่ง แต่ถ้าเราเมตตาตัวเอง
เราจะพยายามออกจากโลก พยายามออกจากมายา พยายามทำใจนี้ให้พ้นจากกิเลสได้ มัน
จะเป็นสมบัติของใจดวงนั้น เอวัง